

Kohalikud omavalitsused ja Eesti Vabariigi Valitsus

Nad mõlemad on valitsemisorganid. Neil mõlemal on valitav kogu ja täitevvõimu aparaat. Kumbki valitsusorgan on teisiti öeldes teenindusasutus ja samal ajal rahva esindajate kaudu otsustusasutus, kus otsustatakse, millist teenust rahvale pakkuda.

Et täita mitmesuguseid funktsioone, tuleb need kõigepealt jaotada kahe valitsemistasandi vahel. Seejärel tuleb kehtestada märgureeglid ehk seadused.

Kohalik omavalitsus peab kindlustama, et seal, kus inimene elab, valitseks puhtus, et oleksid korras tänavavalgustus ja teed, töötaksid koolid ja lasteaiad, oleks ulualune vanaduspäevadeks jne.

Eesti Vabariigi valitsustasand peaks vaatama, et inimesel oleks võimalik kasutada side- ja transporditeenuseid, et oleks tagatud turvalisus, riigipiiri kaitse jne.

Nende kahe valitsemistasandi vahel peab kehtima partnerlussuhe, mis peaks olema märgatav igale kodanikule, sest tegemist on ju teenindusasutuste eri liikidega ja nende tegevus peab olema avalik.

Riigi kõik kodanikud maksavad mitmesuguseid makse, loomulikult peavad nad teadma, mida nende maksudega tehakse. 80% kogutud maksudest läheb riigivalitsuse käsutusse ja 20% kohalike omavalitsuste käsutusse (vabariigis on kokku 254 omavalitsusüksust). Sellise rahaliste ressursside jaotuse järgi tuleks kodanikel 80% teenustest oodata riigilt ja 20% omavalitsuselt — see oleks loomulik ja põhjendatud.

Kuna kohalik omavalitsus on inimesele lähem, pöördub kodanik ühe või teise probleemiga alati omavalitsuse poole ega mõtle, kas see teenus peab tulema kohalikest omavalitsuselt või riigilt. Kui lahendust ei saada, kaasneb sellega kodaniku õigustatud nürin kohaliku omavalitsuse aadressil.

Üks näide. Sageli ütleb inimene, et vallas on palju ametnikke ja toob võrdluseks 1939. aasta, mil neid oli vähem. Väide on muidugi õige, kuid sel on omad põhjused, mis ei sõltu ainult kohalikest omavalitsuselt. Kui Eesti Vabariigi Valitsus ja ametkonnad paisuvad, tingib see omavalitsuste täitevaparadi arvu suurenemise ja vastupidi. Valla ametnikke võib tinglikult jagada kaheks: üks osa ametnikest täidab kohalikele omavalitsustele omaseid funktsioone ja teine osa tegeleb riigi ülesannetega kohapeal (Riigikogu poolt vastu võetud seaduste täitmise organiseerimine kohalike omavalitsuste tasandil). Nii on kohapeal täidetavatest ülesannetest riigi funktsioonid passivahetus, perekonnaseisuaktide koostamine, sõjaväearvestus, eluasemetoetuse arvestus, RKO kaartide arvestus, omandireformi läbiviimine, metsakorraldus jne.

Arvan, ei inimestel on kasulik teada, et kohalik omavalitsus on neile lähem ja ka vajalikum. Kui Eestimaal on erakondi, kes toetavad kohalike omavalitsusi tegudes, s.t. aitavad praegust suhet 80-20% tulevikus kujundada 65-35% omavalitsuste kasuks, siis on neid vaja toetada.

Kohalik omavalitsus peab kujunema kohaks, kus tõesti lahendatakse inimese probleem. Siia peab jõudma ka maksudest laekuv raha, mida on vaja tegelike probleemide lahendamiseks.

Meie riik peab muutuma süüdlasi otsivast kemplejate riigist tegelikult oma kodanike kaitsevaks ja teenindavaks riigiks. See saab võimalikuks, kui võimutasandite vahel on partnerlussuhe, kui peetakse kinni demokraatia printsiipidest ja kaob tsentralism.

Lugupeetud vallakodanik, sooviksin, et alati oleks rohkem mõistmist ja vähem süüdistamist. Siis paraneb elu kiiremini.

Lugupidamisega Jüri Poolak

AS Pandivere Vesi varustab veega suurt osa Väike-Maarja alevikust. Kasutatud vee ja vee kanaliseerimise ning puhastamise eest on juba pikemat aega tasumata alljärgnevatel korteri või maja omanikel:

LÕUNA 9	1. A. Kruve	1221.65	(apr. 93—sept. 94)
	2. H. Haus	114.-	(1993. a.—võlg)
	3. V. Ivanov	741.50	(1993. a. võlg 625.20)
LÕUNA 11	4. E. Siirak	492.30	(1993. a. võlg)
	5. K. Kivaste	79.40	(mai—sept. 94)
	6. A. Einsalu	499.-	(veebr.—sept. 94)
LÕUNA 13	7. K. Käsper	264.60	(apr.—sept. 94)
LÕUNA 15	8. J. Jürgens	104.05	(märts—sept. 94)
	9. J. Sõnum	298.35	(veebr. 93—sept. 94)
	10. K. Koska	771.10	(jaan.—sept. 94)
LÕUNA 21	11. J. Leetmä	685.-	(okt. 93—sept. 94)
	12. T. Rajaste	293.80	(märts 93—sept. 94)
RAVI 2	13. A. Uussalu	166.90	(nov. 93—sept. 94)
	14. J. Tiit	399.40	(märts—sept. 94)
	15. S. Krutõh	467.60	(veebr.—sept. 94)
RAVI 4	16. L. Part	680.20	(sept. 93—sept. 94)
TAMSALU 2	17. M. Piibe	224.85	(märts—sept. 94)
	18. T. Oljum	214.95	(dets. 93—sept. 94)
KAARMA 2	19. E. Lind	96.50	(aug. 93—sept. 94)
JAAMA 19	20. A. Toltšejev	217.90	(jaan.—sept. 94)
JAAMA 21	21. Ö. UNIVER	97.70	(dets. 93—jaan. 94)
	22. A. Ilves	346.50	(veebr.—sept. 94)
	23. R. Lutto	302.85	(jaan.—sept. 94)
	24. R. Melnitšuk	293.90	(jaan.—sept. 94)
	25. A. Raja	515.65	(jaan.—sept. 94)
JAAMA 23	26. E. Lompei	77.85	(veebr.—sept. 94)
	27. G. Lääts	90.-	(juuni—aug. 94)
SIMUNA 18	28. J. Mets	750.60	(dets. 93—sept. 94)
"TAREKE"	29. A. Tammi	552.45	(märts—sept. 94)
	30. E. Kleband	148.15	(juuni—sept. 94)
"KOLLE"	31. H. Raidla	301.60	(juuni—sept. 94)
"TOOMAS"	32. T. Tammus	1016.15	(juuni 93—sept. 94)
	33. A. Jalakas	522.70	(apr.—sept. 94)
	34. T. Kuusk	284.35	(juuni—sept. 94)
	35. A. Arula	1118.75	(apr. 93—sept. 94)
"ELLA"	36. M. Lõomets	780.55	(nov. 93—sept. 94)
SÄDE TN.	37. M. Jõgi	232.60	(märts—sept. 94)
	38. H. Siniallik	650.15	(apr.—sept. 94)
	39. J. Leemets	589.40	(veebr.—juuni 93; veebr.—sept. 94)
	40. A. Abram	356.80	(mai—sept. 94)
	41. V. Lutsar	116.30	(märts—sept. 94)
	42. T. Lillepea	580.75	(jaan.—sept. 94)
	43. V. Udumets	336.-	(jaan.—juuni 94)
	44. J. Partsioja	285.80	(jaan.—sept. 94)
	45. V. Smirnov	615.25	(veebr. 93—sept. 94)
	46. U. Udumets	242.05	(juuni—sept. 94)
	47. A. Bork	135.75	(jaan.—juuli 94)
	48. A. Aitsar	457.95	(veebr.—juuni 93; juuni—sept. 94)
LÕUNA PÕIK MÜÜRRIKU	49. A. Part	370.40	(jaan.—sept. 94)
	50. A. Kaas	265.60	(sept. 93—sept. 94)
	51. H. Tamm	150.60	(veebr. 93—sept. 94)

Rein Saarepere,
AS Pandivere Vesi juhatuse esimees

Põllutöökooli täiendõppeosakond teatab

Kahe kuu jooksul on meie osakonnas õpetust saanud 168 inimest. See arv ületab juba praegu möödunud õppeaastal õppinute koguarv. Seega võib öelda, et täiendõpe on leidnud oma koha.

Praegu toimuvatest kursustest võiks oma taseme poolest esile tuua lilleseadet. Õpetaja Erika Rausberg on väga hea ettevalmistusega. Kursusel jätkub ka osalejaid, teiste hulgas on mitmeid õpetajaid Avinurmest, Aasperest, Kiltsist. Nii jõuab õpetatu õpilasteni.

Täiendõppeosakonna kursuslaste ja põllutöökooli õpilaste sellesügisestest töödest teeme kokkuvõtte jõulunäitusmüügil, mis toimub 12.-16. detsembrini põllutöökooli aulas. Tulge kindlasti vaatama ja jõulumeeleolu looma!

Helge PAJULA,
täiendõppeosakonna juhataja

Vallavalitsuses

1. novembril 1994. a.

PÄEVAKORRAS:

1. Asutamisloa andmine.

OTSUSTATI:

anda asutamisluba korteriühistule Põhja aadressiga
Väike-Maarja Põhja tänav 13A.

RISK

Mimu ülesandeks on teadvustada elanikkonnale, millised ohud varitsevad meie valla kodanikke. 1992. aasta juunis võeti vastu Eesti Vabariigi Kodanikukaitse seadus, milles kohustatakse kõiki ettevõtete juhte oma ettevõttes välja töötama kodanikukaitse kava. Käesoleva ajani ei ole meie 190-st registreeritud ettevõtet esitanud kodanikukaitse kava mitte ükski. Järeldused jäägu teie teha!

Inimeste seisukohast on ohtlikumad ettevõtted ühistu Meier ja aktsiaseltsid Aico, Pandivere ning Pandivere Vesi.

Materiaalse kahju seisukohalt on ohtlikumad kõik bensiinijaamad, katlamajad ja metskonnad.

Kannatanute poolelt on suuremate võimalike ohvrite arvuga koolid, lasteaiad, haiglad jm. ettevõtted, kus inimeste asustustihedus on suur. Samuti linnu- ja loomakasvatustehasid, kus lindude ja loomade kontsentratsioon on suur.

Alustasime Väike-Maarja Päästekooli õpilastega riskianalüüside koostamist, see töö jätkub.

Esimesena toon ära a/s Kaarma bensiinijaama riskianalüüsi, mis ei ole Väike-Maarja vallas kaugeltki ohtlikem.

Olavi LOSSI,
turvanõunik

PLAHVATUS. Plahvatusohtlikud segud tekivad kui:

- 1) tuleohtlikud gaasid segunevad õhus,
- 2) kuumad tuleohtlikud vedelikud satuvad õhku,
- 3) suure rõhu all olevad tuleohtlikud vedelikud paiskuvad õhku.

Kütusetsisternid on potentsiaalsed pommid. Materjali defekt, korrosioon või teiselt objektilt saadud löök võib põhjustada mahuti seina pragunemise ning sellest johtuva plahvatus. Survemahuti plahvatusel tekitavad kahjustusi lööklaine ja lendavad rusud.

5. OHUSTATUD OBJEKT. Bensiinijaam jääb tervikuna võimalikku õnnetuspiirkonda.

ELU. Eluliselt võivad ohtu sattuda bensiinijaama töötajad, möödasõitvad ning tanklas viibivad autojuhid, päästetöid teostavad tuletoorjujad — päästjad ning elanikud kõrvalasetsevatest elumajadest, kes tegelevad oma argipäevatoimetustega ning samuti nende kari- ja koduloomad.

KESKKOND. Keskkonnaohutuse seisukohalt võivad võimaliku õnnetuse korral ohtu sattuda põhjavesi, veekogud, pinnas ning õhk, mille võivad reostada suits ja paljud keemilised ühendid, mis kergesti lenduvad.

VARA. Varaliselt võivad hävida põlevvedelike tsisternid. Tanklast mööduvad ja seal viibivad liiklusvahendid, samuti lähedalasetsev elumajad ning kõrvalhooned kahjustusi saada. Naftasaadused hävivad osaliselt või täielikult. Ohtu satub ka kogu bensiinijaamaga seotud seadestik.

6. TAGAJÄRJED. Bensiinijaam võib hävineda tervikuna.

ELU. Võivad esineda mõned vigastused kuni paljude surmajuhtumiteni.

VARA. Vara ning kõiksugu läheduses viibivaid esemeid võivad kahjustada suits koos põlemisproduktidega, need võivad põhjustada ehitiste ja elumajade kokkavarisemist ja hävimist tules. Täielik naftasaaduste lagunemine ja põlemine.

7. Tagajärjed elule ja tervisele:

3-raske (mõned rasked vigastused, väga haiglane olek).

8. Tagajärjed keskkonnale:

2-piiratud (lihtne reostus, kohalik mõju).

9. Tagajärjed varale:

3-raske (1—5 miljonit USA dollarit).

10. Avariiolekorra arenemise kiirus:

3-keskmine (piiratud levik, väike kahjustus).

11. Tõenäosus: elu 2—1 kord 100—1000 aasta jooksul (ebatõenäoline);

keskkond 3—1 kord 1—100 aasta jooksul (täiesti tõenäoline);

vara 2—1 kord 100—1000 aasta jooksul (ebatõenäoline).

12. Prioriteet: D-päästetööd on seal rasked, kuid õnnetusest on võimalik jagu saada, kasutades kohalike võimude pääste/tuletõrjeüksusi ja vastava ettevõtte enda personali/vahendeid jne.

Lääne-Virumaa, Väike-Maarja vald

AS Kaarma Bensiinijaam

Väike-Maarja Päästekool I lend

Jaanis OTSLA, Raul SUITS, Leho JÄRV, Einari JÄNES, Hillar JÄNES.

Riskianalüüs

Käesoleva riskianalüüsiga käsitleme AS Kaarmale kuuluva bensiinijaama võimalike ohtude määramist ja hindamist.

1. RISKIOBJEKT. Bensiinijaam.

Küttevedelikud (bensiin ja diiselmüü) on ladustatud maapealsetesse metall/reservuaaridesse, mis asetsevad betoonist valatud vannides.

2. TEGEVUS.

Bensiinijaamas toimub vedelkütuste (bensiin ja diiselmüü) ladustamine, transport, peale-mahalaadimine, tankimine ja kõik sellega kaasnevad tööd.

3. OHT. Kogus.

Bensiinijaamas paikneb 11 mahutit üldmahtuvusega 475 m³, neist 8 tk. 50 m³-st ja 3 tk. 25 m³-st tsisterni. Tsisternide paigutus on maapealne.

4. RISK. Tüüp.

Neli kõige olulisemat riskitüüpi oleksid:

a) tulekahju

b) reostus

c) leke

d) plahvatus

TULEKAHJU võib tekkida naftasaaduste või nende aurude süttimisel ning seadme rikke, avarii või tulega hooletu ümberkäimise tõttu.

REOSTUS, LEKE võib tekkida seadmete või tsisternide aegumisel ja purunemisel. Maksimaalse lekke korral ei taga valatud betoonvannid loodusreostuse ärahoidmist, kuna nende mõõtmed ei vasta tsisternide mahule (vt. tabel nr. 1).

Tabel nr. 1

	A	B
Tsisternide mahtuvus	200 m ³	275 m ³
Vannide mahtuvus	177 m ³	262 m ³
Ülevoolava kütuse hulk	22,1 m ³	12,9 m ³

Reostuse puhul saab kannatada selle piirkonna põhjavesi ning pinnavett ärajuhtiva (oja) kraavi ümbruskond.

Ehituse korraldamisest Väike-Maarja Valla territooriumil

Terminoloogias. Kehtivad järgmised põhimõtted: ehitus — ehitustegevus, ehitamine, tegevusala, mille ülesandeks on ehitiste rajamine, ümberehitamine ja remont;

ehitis — ehitamise tulemus hoone või rajatise kujul; uusehitus — iseseisvalt funktsioneeriva ehitise rajamine;

laiendamise — olemasoleva ehitise suurendamine peale-, kõrvale- või allaehitamise teel;

ümberehitamine (rekonstrueerimine) — olemasoleva ehitise ümberehitamine talle osaliselt või täielikult uute funktsioonide andmisega;

kapitaalremont — hoonete, seadmete, rajatiste ja muu põhivara remont, mis tõstab remonditud vara eluiga ja/või väärtust;

restaureerimine — olemasolevate hoonete (rajatiste) säilitamiseks teostatavad tööd; reeglina säilib hoone (rajatise) varasem funktsionaalne ning arhitektuurne külg.

Eesti Vabariigis puudub momendil Ehitusseadus, mille koostamise põhimõtted on:

1. Planeeringute kohustuslikkus.

2. Ehitusloa kohustuslikkus.

3. Kasutusloa kohustuslikkus.

Kohalike omavalitsuste ainupädevuses on järgmised küsimused:

1. Tagada maakasutuse ja ehitustegevuse aluseks olevad planeeringud.

2. Tagada planeeringute kehtestamine.

3. Anda välja ehituslube.

4. Korraldada ehitusjärelvalvet.

5. Anda välja ehitiste kasutuslube.

6. Võtta vastu valla või linna ehitusmäärus.

Väike-Maarja valla territooriumil ja kogu Lääne-Virumaal reguleerivad ehitustegevust Lääne-Virumaa ehituseeskirjad, mis kehtestavad planeerimise, projekteerimise ja ehitamise korra maakonna linnades, alevites, alevikes ja valdades käesoleval ajal kehtivate seaduste, normide ja määruste alusel, millest juhindumine on kohustuslik ehitajatele, projekteerijatele ja omavalitsuste ehitusametnikele.

Ehitustegevus toimub etappide kaupa:

1. Planeerimine.

2. Projekteerimisloa taotlemine (APÜ).

3. Projekteerimine.

4. Projekti kinnitamine ja ehitusloa saamine.

5. Ehitamine ja ehituse järelvalve teostamine.

6. Ehituse vastuvõtt.

TÄHELEPANU! Ehitamisõigust ei anna maa omanik, vaid ehitusloa olemasolu. Omavõlliline ehitus ei ole kinnisvara. Ta ei ole seadusega kaitstud.

Omavõllilise ehitamise, hoonete ja rajatiste omavõllilise eksploatatsiooni võtmise, muude ehituseeskirjade, samuti hoonestuseeskirjade ja ehitusnormide rikkumise eest võivad omavalitsused ilma kohtuta määrata rahaträhvi **kuni kahesaja päevapalga** ulatuses. Tegutsemise eest ehitusalal vastavat tegutsemislitsentsi omamata või litsentsi tingimusi rikkudes määratakse rahaträhvi **kuni saja päevapalga** ulatuses. Ehituseeskirjade rikkumise peatamiseks tehtud ehitusjärelvalve ametiisikute ettekirjutuste täitmata jätmise eest määratakse rahaträhvi **kuni saja päevapalga** ulatuses.

Planeerimine.

Omavalitsused juhivad ehitustegevust kinnitatud planeeringute alusel. Käesoleval aastal alustati Väike-Maarja valla üldplaneeringu koostamist. Töö valmib 1995. a. I poolaastal. Tiheasustatud punktide — Väike-Maarja alevik, Triigi ja Vao asula kohta on olemas generaalplaanid, mis, tõsi küll, kannavad tugevat aegumise pitsrit.

Projekteerimisluba.

Projekteerimisluba on kohaliku omavalitsuse poolt kinnitatud arhitektuurplaneerimise ülesanne (APÜ), mille saamiseks on vaja läbida järgmised etapid:

1. Avaldus omavalitsusele ehitusõiguse saamiseks.

2. Ehituse asukohavaliku akt hajaasustuspirkonnas, s.t. väljaspool Väike-Maarja alevikku ja Triigi ning Vao asulat.

3. Omavalitsuse määrus maakasutuse kohta (ehitusrundi eraldamine).

4. Arhitektuurplaneerimise ülesanne (APÜ). Arhitektuurplaneerimise ülesande annab maakonna arhitekt, kinnitab vallavanem. Ilma APÜ-ta projekt ei kuulu kinnitamisele.

Projekteerimine.

Projekte saab tellida tegevusluba — projekteerimislitsentsi — omavõllilisel või füüsilisel isikul. Taluehituste ja eramute projekte võib tellida ka tegevusluba mitteomavõllilist diplomaaritud ehitusinseneridelt ühekordse projekteerimisloa alusel, mille annab maakonna arhitekt eksiisstaadiumis projekti kooskõlastamisel.

Projekti kinnitamine.

Projektid kinnitatakse pärast kooskõlastamist ehitusprojektide komisjonis (maakonnas) ja pärast projektide ekspertiisi (kui see osutub vajalikuks).

Kinnitav projekt peab olema tehnilise tööprojekti või töödokumentatsiooni staadiumis. Talu ja eramu projektid kinnitatakse projektstaadiumis ehk tööprojekti vähendatud mahus. Eramu- ja taluehituste ümber-, juurdeehituste puhul teostatakse projekti ekspertiisi ainult maakonna arhitekti nõudel.

Üldreeglina kinnitatakse projektid tellija poolt. Talude ja eramu projektid kinnitatakse vallavanema poolt.

Ehitamine.

Ehitamine saab toimuda ehituslitsentsiga ehitaja ehitusloa ja ehitusjärelvalve lepingu olemasolul.

Ehituslitsentsi ei ole lubatud ehitada. Eramu ja taluehitajatel, kes ehitavad oma jõududega, ehituslitsentsi ei nõuta.

Ehitusluba Väike-Maarja valla territooriumil ehitamiseks antakse välja valla ehitusnõuniku poolt kui on olemas:

1) kinnitatud ehitusprojekt,

2) ehituse omaniku leping ehitusjärelvalvega,

3) maamõõtja poolt hoone mahamärkimise akt ehituse looduses tähistamise kohta,

4) ehitusjärelvalve leping projekti autoriga.

Ehitusluba kehtib kolm aastat. Seda pikendatakse mõjuvatel põhjustel. Kaevamisloa antakse välja valla ehitusnõuniku poolt.

Ehitusjärelvalve jälgib:

1) litsentsi olemasolu;

2) kinnitatud projektist, ehitusseadustest, normidest ja eeskirjadest kinnipidamist ehitusel;

3) ohutuse tagamist, ümbruse korrasolemist ja looduse säilitamist ehitusplatsil.

Järelvalvet teostavad:

1) maakonna ehitusinspektor,

2) arhitektuurimälestusmärkide kaitse nõunik,

3) ehituse omaniku järelvalve,

4) projekteerija (autori) järelvalve,

5) valla ehitusnõunik.

Ettekirjutused vormistatakse aktiga.

Ehituse vastuvõtt.

Ehituse vastuvõtt ei toimu vaegtööde korral. Ehituse vastuvõtu komisjonile on vaja esitada:

1) ehitustööde luba,

2) ehituse täitedokumentatsioon ehitusnormide ja eeskirjadega ettenähtud mahus,

3) akt looduses tähistamise kohta,

4) tehniliste seadmete ja süsteemide eksploatatsiooniaktid,

5) tööstushoonetel töötingimuste mõõdistamisaktid,

6) riikliku järelvalveorganite õiendid,

7) autorijärelvalve õiendid.

Komisjoni esimeheks on ehitise omanik (hoonestaja). Pereelamute, suvilate, aiamaade, taluehitiste ja üksikisikute poolt rajatud muude ehitiste puhul on komisjoni esimeheks maakonna ehitusinspektor. Viimaste puhul on komisjoni liikmeteks ehitise omanik (hoonestaja), tervisekaitsetalituse, tuletõrjemeeti ja looduskaitsetalituse inspektor, elektrivõrgu esindaja ja projekteerija.

Ehituse vastuvõtt vormistatakse vastuvõtuaktiga, mis on aluseks kinnisvara omandiõiguse tekkele, ehituse eksploatatsiooni võtmiseks, kasutamisluba saamiseks.

Eramute (suvilate) ja talude projekteerimiseks on Eesti Vabariigi poolt kehtestatud eraldi seadused ning kogu mehhanismi on lihtsustatud. Seda käsitleme tulevikus eraldi.

Lõpuks tahaksin juhtida tähelepanu veel mõningatele aktuaalsetele küsimustele. Esiteks. Viimasel ajal on suurenenud varem kasutuselevõetud ehitiste varinguht, mille põhjuseks on:

1. Ehitiste kandekonstruksioonide (talad, vahelaed) ülekoormamine projektiga määratud hoone kasutusfunktsiooni omavõllilise muutmise tõttu. Näiteks: vabanenud adminhoonetesse raamatukogude ja arhiivide paigaldamine, elumajades tootmistegevuse organiseerimine või nende kasutamine laoruumidena.

2. Ehitiste kandeseinte nõrgestamine neis suurte avade (ukseavad) omavõllilisel tegemisel, eriti paneelmajades.

3. Tolmurikaste tootmisprotsessidega tehaste (puidutööstused) väikese katusekaldega hoonete katusekonstruktsioonide ülekoormamine katusele sadestunud tolmukihiga mitteõigeaegse koristamise tõttu, mis on põhjustanud varinguid Narva Ehitusmaterjalide Kombinaadis ja Kunda Tsemenditehases.

Hoone kasutusfunktsiooni muutmiseks peab ehitise omanik saama kohaliku omavalitsusest uue kasutusloa. Igasugusteks ümberehitusteks peab ehitise omanik esitama heakskiidetud projekti ja saama ehitustöödeks loa kohaliku omavalitsusest.

Teiseks. On saagenud omavõllilise lodzade kinniehitamine Väike-Maarja alevikus Lõuna tänava elamurajoonis. Käib tõeline isetegevus, kus lokaavad erinevad fantaasiad ja maitse kriteeriumid. Vaatamata sellele, et asjaosalised on korterid erastanud, tuleb lugeda lodzade kinniehitamised omavõlliliseks ehitiseks. Tuluks eelnevalt koostada projekt ning kooskõlastada see vallavalitsusega ja maakonna arhitektiga.

Ants HAASMA, Väike-Maarja Vallavalitsuse ehitusnõunik

Laps — see on salakirjas kirjutatud raamat

Kaua oldi arvamusel, et laps on sündides *tabula rasa* — puhas leht —, millele elu hakkab oma teksti kirjutama. See arusaam osutus tegelikkusega vastuolus olevaks. Kui laps oleks puhas leht, siis ühe ja sama teksti kirjutamine erinevatele lehtedele peaks andma ühesuguse kirjutise. Teisisõnu — ühesuguse kasvatus korral peaksime saama ka ühesugused lapsed. Aga ei saa ju! Vanemad ütlevad sageli oma laste kohta: kasvasime neid kõiki ühtemoodi, aga vaata kui erinevad nad on. Selles asi ongi, et vanemad kasvasid neid kõiki ühteviisi, kuid erinevatel lastel oli sündides kaasas erinev salakiri. Seda salakirja peavad algul vanemad, hiljem ka õpetajad õppima lugema.

Igaüks teab, et juba imikutena on mõned lapsed rahutud, kergesti ärrituvad, mõned koguni võimukad. Teised aga rahulikud, heatujulised, leplikud. Samuti on osa lapsi juba maast-madalast väga uudishimulikud ja tahavad kõike teada, kuigi miksi-periood on kõigil lastel. Teised on jälle väga suhtlemishimulised, kolmandad tahavad alati oma tahtmist ellu viia ning asuvad teiste laste seas kohe organisaatoripositsioonile. Mõned inimesed on aga juba lapsest saati õrnakesed ja hellakesed.

Juba esimesse klassi tülles on osa lapsi väga arukad ja kiire taibuga, teised aeglasemad ja kolmandad üsna kinnise peaga. Seepärast uuritigi õppeaasta algul kõiki esimesse klassi tulnuid, et õpetaja teaks, kuidas igapäev õpetada. Veel parem oleks need uuringud läbi viia kevadel.

Salakiri on alati keeruline, kuid ometi on võimalik teda dešifreerida. lapse puhul saame seda teha ta käitumise jälgimisel, et siis saadud avastusi kasvatuses ära kasutada.

Inimese areng sõltub neljast tegurist:

— bioloogilised eeldused (andekus, temperament, tähelepanuvõime jm.),

— keskkonna stiihiline mõju (tänav, sõbrad, ajakirjandus, ühiskonna väärtushinnangud),

— kasvatus (lapse sihipärane suunamine vanemate ja õpetajate poolt),

— indiviidi teadlik aktiivsus.

Bioloogilisi eeldusi ei ole võimalik muuta, me saame neid ainult arvesse võtta. Bioloogilised eeldused moodustavadki nn. salakirja.

Keskkonna stiihilisele mõjule seame vastu kasvatus, millega püüame pidurdada negatiivset ja soodustada positiivset. Kasvatus ei ole küll kõikvõimas, kuid ta on ammendamatu selles mõttes, et mida ühtedes tingimustes ei saavutata, võidakse teistes. Autoriteet ja eeskuju ei ole kasvatuses mitte millegagi asendatavad.

Siinkohal peame paljudele isadele tegema ränki etteheiteid sellepärast, et nad ei võta oma laste, eriti poegade kasvatamisest nagu kord ja kohus osa. Kodus kantseldab poissi ema, koolis naisõpetajad. Kellelt peab see mehehakkatis õppima, kuidas mees olla? Niikaua kui riik ei saa (või ei taha) haridusele rohkem raha kulutada, ei ole lootustki, et kooli tuleb meesõpetajaid (hea kui jätkuks naisõpetajaidki). Seepärast langeb poisi meheks kasvatamine täielikult isa õlgadele.

Veel rängemaid etteheiteid tuleb paljudele isadele teha selle tõttu, et nad ei ole oma poegadele eeskujuks. Pole mingi saladus, et inimene on kodust pärit. Niisugune nagu on kodu, on ka inimene. Lapse esimeseks ebajumalaks om isa. Temalt võtab laps üle nii head kui halvad küljed. Kahjuks on paljudel isadel haibu külgi rohkem kui häid ning kasvav laps võtab hulgaliselt üle neid omadusi, mida kohtus ja hiljem vanglas enamasti edutult püütakse välja juurida.

Indiviidi teadlik aktiivsus tähendab inimese (ka õpilase) enesekasvatust, eesmärkide püstitamist, oma füüsiliste ja vaimsete ressursside kasutamist eesmärkide saavutamisel, loobumist halbadest ahvatlustest. Teadlikule aktiivsusele võime loota alles vanemates klassides ja sedagi mitte igapäev puhul. Nooremas eas esineb seda harva.

Näeme, et neljast arengutegurist on ainult üks, mis otseselt sõltub meist — vanematest ja õpetajatest, s.o. kasvatus. Seepärast on katastroofiliselt väär kasvatus alahinnata.

Väide, et kõige tormilisem on inimese areng koolieelses eas, võib tunduda uskumatuna, kuid nii see on. Esimese viie aastaga omandab laps 60% kogu elu jooksul omandatavast infost teda ümbritseva keskkonna kohta, s.t. inimestest, ühiskonnast, taimedest, loomadest, asjadest jm. Esimesed kolm aastat on selle juures kõige tähtsam periood. Omandatakse ju selle jooksul kõne ja püstikäimine. Need on olulisimad tunnused, mis eristavad inimest loomast.

Igaüks, kes mureteb kalli kodumasina, uurib hoolega instruksiooni, et oskamatu käsitsemisega seda mitte ära rikkuda. Kui lugeja nõustub, et lapse puhul peab tuhat korda hoolsamini uurima temaga kaasasolevat "instruksiooni", siis on see kirjatükk oma ülesande täitnud.

Nüüd võib lugeja küsida, mis siis teha, kui pole osatud õigel ajal seda salakirja lugeda ning laps on juba suur ja kõveraks kasvanud. Ühest vastust ei ole siin võimalik anda. Soovitada võib individuaalset pöördumist konkreetse probleemiga asjatundjate — pedagoogi või psühholoogi poole. Käiakse ju arstigi juures harilikult ikka ükskhaaval. Üks on aga kindel — kiired positiivsed tulemused on vähe tõenäolised. Ümberkasvatamine on alati palju vaevarikam ja aeganõudvam kui kasvatamine.

Kaljo Pilt

Õnnitleme!

Novembrikuus

* * *

Helga MÄEMETS	02. 11.—75	Adele PÄRNAMÄGI	15. 01.—80
Aino TSIRK	03. 11.—75	Jan VAIVOD	14. 03.—80
Neonilla VIIKMAA	03. 11.—75	Aleksandr FLOREN	15. 05.—80
Leida PRAATS	06. 11.—70	Helmi KRUUSIMAA	15. 06.—80
Atide SUVI	08. 11.—85	Linda KRUUS	01. 07.—80
Mihhail LUMI	09. 11.—70	Anette TARASSOVA	14. 07.—80
Jekaterina INNO	09. 11.—82	Eliise ANDERSON	06. 08.—80
Veera KIVISAAR	10. 11.—83	Antonie TUIKEN	16. 09.—80
Paul SÄRGGLEPP	14. 11.—83	Linda KÄÄRID	01. 10.—80
Riho PÄRNASSALU	16. 11.—88	Meeta MÄNNISTU	01. 10.—80
Hugo KUUSK	17. 11.—75	Hermine LOKUTSIEVSKI	31. 10.—80
Ilmar LAUKSE	19. 11.—75		
Aino KURS	21. 11.—70		
Karl RANDMÄE	23. 11.—87		
Elfriede MARTIN	26. 11.—70		
Endla KÜTT	29. 11.—70		

Soovime õnne ja tugevat tervist!

Väike-Maarja Vallavalitsus